

POSTANOWIENIE

11 grudnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Marcin Krajewski (przewodniczący)

SSN Agnieszka Góra-Błaszczkowska (sprawozdawca)

SSN Kamil Zaradkiewicz

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 11 grudnia 2024 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej T.K.

od postanowienia Sądu Okręgowego w Rybniku

z 8 grudnia 2020 r., II Ca 150/20,

w sprawie z wniosku T.K.

z udziałem J.W.

o wpis w księdze wieczystej,

oddala skargę kasacyjną.

Agnieszka Góra-Błaszczkowska

Marcin Krajewski

Kamil Zaradkiewicz

(P.H.)

UZASADNIENIE

Wnioskiem z 23 marca 2020 r. wnioskodawca domagał się wykreślenia z księgi wieczystej służebności osobistej ustanowionej na rzecz J.W. Postanowieniem z 29 kwietnia 2020 r. referendarz sądowy oddalił wniosek wobec braku podstaw do dokonaniu wpisu.

Na skutek skargi na to orzeczenie Sąd Rejonowy w Rybniku oddalił wniosek. Sąd ten ustalił, że w dziale III księgi wieczystej wpisane jest prawo mieszkania na rzecz J.W.,

odpowiadające służebności mieszkania. Sąd Rejonowy stwierdził brak podstaw do rozstrzygnięcia sprawy w oparciu o art. 231 k.p.c., albowiem podstawą wykreślenia służebności osobistej może być wyłącznie dokument, w którym uprawniony zrzeka się swojego prawa lub dokument potwierdzający jego śmierć. Brak dokumentu potwierdzającego którąś z tych sytuacji prowadzi do oddalenia wniosku na podstawie art. 626⁹ k.p.c.

Postanowieniem z 8 grudnia 2020 r. Sąd Okręgowy oddalił apelację wnioskodawcy od postanowienia Sądu Rejonowego. W uzasadnieniu powołał się na orzecznictwo Sądu Najwyższego, w którym wyrażono pogląd, że art. 626⁸ § 2 k.p.c. zawiera pełną regulację przebiegu postępowania wieczystoksięgowego, tak w zakresie przebiegu postępowania dowodowego, jak i podstaw orzekania. Wyłączną podstawą ustaleń faktycznych i prawnych sądu przy rozpoznawaniu wniosku o wpis w księdze wieczystej jest jedynie treść wniosku, treść dołączonych do niego dokumentów i treść księgi wieczystej. Zasada kontradyktoryjności ustępuje tu obowiązкови sądu sprawdzenia z urzędu, czy żądanie wniosku znajduje usprawiedliwienie w dokumentach załączonych do wniosku i treści księgi wieczystej. Sąd okręgowy podzielił pogląd Sądu pierwszej instancji, że podstawą wykreślenia służebności osobistej może być wyłącznie dokument, w którym uprawniony zrzeka się swojego prawa lub dokument potwierdzający śmierć osoby uprawnionej. W myśl art. 299 k.c. służebność osobista wygasa najpóźniej ze śmiercią uprawnionego. Wnioskodawca nie przedstawił żadnego dokumentu potwierdzającego ten fakt, domagał się natomiast ustalenia śmierci uprawnionej J.W. na podstawie art. 231 k.p.c., tj. w drodze domniemania faktycznego. Czynienie domniemań faktycznych wykracza poza kognicję sądu wieczystoksięgowego, wyznaczoną treścią art. 626⁸ § 2 k.p.c.; brak było podstaw, by dokonać wpisu w księdze wieczystej w oparciu o treść art. 231 k.p.c. Za nieuzasadniony uznano również zarzut naruszenia prawa materialnego w postaci art 31 ust. 2 u.k.w.h. Wnioskodawca nie przedstawił dokumentów wymaganych do wykazania śmierci J.W. bądź zrzeczenia się przez nią służebności osobistej wpisanej na jej rzecz w księdze wieczystej. Przedłożone z wnioskiem dane statystyczne w postaci komunikatu Prezesa GUS w sprawie tablicy średniego dalszego trwania życia kobiet i mężczyzn nie spełniają formalnych wymagań określonych w art. 31 u.k.w.h. Oznacza to, że

wnioskodawca nie dołączył do wniosku dokumentów stanowiących podstawę wpisu, a jego wniosek podlegał oddaleniu w oparciu o art. 626⁹ k.p.c.

W skardze kasacyjnej postanowienie Sądu Okręgowego zaskarżono w całości, opierając ją na następujących podstawach:

1. naruszenie prawa procesowego, tj. art. 231 wzw. z art. 13 § 2 k.p.c., przez nieprawidłowe przyjęcie, że w postępowaniu wieczystoksięgowym sąd nie może czynić ustaleń faktycznych w oparciu o domniemanie faktyczne i uznanie w konsekwencji, że w sprawie nie wykazano niezgodności księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym w zakresie prawa mieszkania ujawnionego na rzecz J.W.;

2. naruszenie prawa materialnego, tj. art. 31 ust. 2 u.k.w.h. w zw. z art. 299 k.c., przez przyjęcie, że art. 299 k.c. nie może być bezpośrednią podstawą wpisu w księdze wieczystej i w konsekwencji uznanie, że wnioskodawca nie wykazał podstawy do wykreślenia wpisu prawa mieszkania na rzecz J.W.

Na wskazanych podstawach wniesiono o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga podlegała oddaleniu jako nie mająca uzasadnionych podstaw.

Stosownie do art. 626⁸ § 2 k.p.c., rozpoznając wniosek o wpis, sąd bada jedynie treść i formę wniosku, dołączonych do wniosku dokumentów oraz treść księgi wieczystej.

Zgodnie z utrwalonym w orzecznictwie poglądem zarzuty naruszenia art. 231 k.p.c. nie mogą być skuteczną podstawą skargi kasacyjnej, ponieważ skargi nie można oprzeć na zarzutach dotyczących ustalenia faktów lub oceny dowodów (art. 398³ § 3 k.p.c.), a Sąd Najwyższy związany jest ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 3 k.p.c.) (zob. wyroki SN z 3 grudnia 2010 r., I CSK 123/10; z 5 lutego 2014 r., V CSK 140/13; z 9 października 2014 r., I CSK 544/14; postanowienie z 4 grudnia 2017 r., I CSK 488/17). Prawidłowość stosowania art. 231 k.p.c. (domniemanie faktyczne) należy do

domeny ustalania podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, a jako taka nie może stanowić zarzutu kasacyjnego (postanowienie SN z 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 578/17).

Zastosowanie art.231 k.p.c. w postępowaniu wieczystoksięgowym może mieć miejsce zupełnie wyjątkowo, a w sprawie niniejszej taki wyjątek nie ma miejsca. Bezzasadność zarzutu naruszenia tego przepisu wynika stąd, że na podstawie ustalonych w sprawie faktów nie było podstaw do przyjęcia za ustalony fakt stanowiącego podstawę wykreślenia prawa z księgi wieczystej. Artykuł 299 k.c. stanowi, że służebność osobista wygasa najpóźniej ze śmiercią uprawnionego. Wnioskodawca wniósł o wykreślenie służebności osobistej, opierając swój wniosek na domniemaniu, że uprawniona nie żyje, gdyż w dacie złożenia wniosku o wpis miałaaby 101 lat. Według rocznika demograficznego opracowanego przez GUS w Polsce żyje 7387 osób w wieku 100 lat i więcej, z czego 5602 to kobiety (zob. file:///C:/Users/ssnaagb/Downloads/rocznik_demograficzny_2024.pdf). Nie jest zatem uzasadnione domniemaniem faktycznym założenie, że osoba, a zwłaszcza kobieta, która ukończyła 101 rok życia, nie żyje.

W konsekwencji sądy wieczysto księgowe zasadnie nie uwzględniły domniemania faktycznego, że uprawniona do służebności nie żyje, albowiem w dacie wpisu miałaaby więcej niż 100 lat. Śmierć osoby fizycznej co do zasady wykazywana jest aktem zgonu, a w jego braku możliwe jest wszczęcie postępowania o uznanie za zmarłego lub stwierdzenie zgonu. Sąd wieczystoksięgowy będzie związany orzeczeniem wydanym w takim postępowaniu (art. 365 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.). Wniosek o uznanie osoby za zmarłą, stosownie do art.527 k.p.c., może złożyć każdy zainteresowany; w szczególności mógłby nim być wnioskodawca w sprawie niniejszej.

Bezzasadny był również zarzut naruszenia art. 31 ust. 2 u.k.w.h. w zw. z art. 299 k.c. Stosownie do art. 31 ust.1 k.w.h. wpis może być dokonany na podstawie dokumentu z podpisem notarialnie poświadczonym, jeżeli przepisy szczególne nie przewidują innej formy dokumentu. Ustęp 2 stanowi natomiast, że wpis potrzebny do usunięcia niezgodności między treścią księgi wieczystej a rzeczywistym stanem prawnym może

nastąpić, gdy niezgodność będzie wykazana orzeczeniem sądu lub innymi odpowiednimi dokumentami.

Skoro zdarzenie powodujące ustanie prawa podlegającego wykreśleniu musi być potwierdzone odpowiednim dokumentem, wnioskodawca powinien co do zasady dołączyć do wniosku akt zgonu albo prawomocne postanowienie uznające uprawnioną za zmarłą. Dopiero wówczas bowiem powstałaby podstawa do dokonania wpisu eliminującego służebność osobistą przysługującą J.W.

Dlatego Sąd Najwyższy oddalił skargę kasacyjną na podstawie art. 398¹⁴ w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

Agnieszka Góra-Błaszczkowska Marcin Krajewski Kamil Zaradkiewicz

(P.H.)

[a.ł])